
Nye spesialister

NYE SPESIALISTER

Vaklende prionteori

Hypotesen om at prioner overfører smitte uten hjelp av nukleinsyrer viser seg kanskje ikke å holde stikk.

Forfatterne bak en studie publisert i *Nature* (2003; 425: 717 – 20) har utviklet et biokjemisk system for å studere hvordan normalt protein endres under påvirkning av prioner. De fant at enzymer som spalter RNA, blokkerte endringene. Tilsetning av RNA førte derimot til økt amplifisering av unormalt protein. Det er ikke fastslått at RNA er en del av prionet, men det fungerer kanskje som en vertsspesifikk katalysator. Dersom man lykkes i å identifisere det aktuelle RNA, kan prionsykdommer påvises på et tidligere stadium.

Ulike lymfeknuter – ulik betydning

Grad av metastasering til lymfeknutene i armhulen er en viktig prognostisk faktor ved brystkreft. I løpet av de siste årene er det utviklet spesielle fargemetoder som gjør det mulig å skille mellom ulike typer lymfeknuter. Den eller de knutene som drenerer svulstområdet først, betegnes som vaktpostlymfeknuter. Dersom det ikke er spredning til disse, er prognosen god.

En ny studie viser at antallet vaktpostlymfeknuter med spredning har lite å si for dødeligheten (*Am J Surg* 2003; 186: 333 – 6). Derimot reduseres overlevelsen betydelig dersom flere enn fire av de øvrige lymfeknutene er affisert. Datene er basert på femårs overlevelsesstudier av mer enn 3 000 pasienter med brystkreft.

Folsyre beskytter stordrikkere

Kvinner som drikker minst to alkoholenheter om dagen bør sørge for å ta nok folsyre (Am J Epidem 2003; 158: 760 – 71). Slik konkluderer forskere som har sett på forekomst av kreft og hjerte- og karsykdommer hos mer enn 80 000 kvinner. Kvinnene deltok i den store helseundersøkelsen av sykepleiere i USA, der de blant annet har svart på detaljerte spørsmål om kosthold og vitamininntak.

I studien fant man at kvinner som drakk minst 30 g ren alkohol om dagen, hadde størst risiko for å bli syke. Dette gjaldt ikke de som samtidig fikk i seg mye B-vitaminer. Sammenhengen mellom folat, alkohol og alvorlig sykdom var sterkest hos kvinner under 60 år.

Kronisk sykdom og falltendens

Kroniske lidelser er assosiert med anslagsvis 30 % av fallskadene hos eldre kvinner (BMJ 2003; 327: 712 – 7). Det fremgår av en spørreundersøkelse om falltendens og fallhyppighet blant 4 000 britiske kvinner i alderen 60 – 79 år i løpet av en 12 måneders periode.

Sykdomskategorier som sirkulasjonsforstyrrelser, artrose, depresjon og kronisk obstruktiv lungesykdom var forbundet med overhyppighet av fallskader. Kun to legemiddelgrupper – beroligende midler og antidepressiver – var uavhengig assosiert med økt fallrisiko, mens polyfarmasi for øvrig ikke hadde noen påvirkning.

Forfatterne mener at disse kroniske lidelsene er sterkere prediktorer for falltendens enn legemiddelbehandling, siden slike lidelser reduserer aktivitetsnivå og mestringsevne.

Uendret dødelighet ved lårhalsbrudd

I England gikk dødeligheten ved lårhalsbrudd ned fra 1960- til 1980-årene, men etter dette har den holdt seg på et stabilt nivå (BMJ 2003; 327: 771 – 4). Skaderelatert dødelighet ved lårhalsbrudd ble registrert for bortimot 33 000 pasienter over 65 år i en tidstrendanalyse for perioden 1968 – 98.

30-dagersmortaliteten var 16 ganger høyere hos kvinner og 12 ganger høyere hos menn sammenliknet med den øvrige alderslike befolkning. Dødsratene steg i takt med økende alder, eksempelvis fra 4 % hos menn i 64 – 69-årsalderen til 31 % hos menn over 90 år. Videre var dødeligheten blant menn overveiende høyere enn blant kvinner.

Det er uavklart om dødeligheten ved lårhalsbrudd har nådd et minimumsnivå eller om det fortsatt er potensial for en ytterligere reduksjon. At dødeligheten er uendret de siste 20 årene, kan tyde på at preventive tiltak mot osteoporose og bruddskader ikke har vært gode nok, mener forfatterne.

Hvor bør spedbarnet sove?

I hvert fall ikke i foreldresengen, ifølge en amerikansk undersøkelse, som konkluderer med at samsoving med foreldre gir 40 ganger så stor risiko for død enn om spedbarnet sover i egen seng (Pediatrics 2003; 112: 883 – 9).

Beregningene er basert på data over barnedødsfall i årene 1980 – 83 og 1995 – 98. Hos spedbarn under åtte måneder var dødsraten for dem som sov i egen seng 0,65 per 100 000 sammenliknet med 25,5 per 100 000 blant dem som sov i foreldresengen. Nærmere 15 % av amerikanske spedbarn sover sammen med foreldrene, en skikk forskerne mener er svært risikabel.

Grunnen til at de aller minste er så sårbare, antas å være mangelen på utviklede motoriske ferdigheter som gjør det mulig å unnsnippe kvelningsfaren forbundet med myke senger eller situasjoner der barna kan komme i klem slik at respirasjonen hemmes.

Acetylsalisylsyre med eller uten klopidogrel

Å kombinere acetylsalisylsyre med platehemmeren klopidogrel i behandling av pasienter med koronarsyndrom er både gunstig og trygt, konkluderer en nederlandsk studie (Circulation 2003; 108: 1682 – 7).

I den såkalte CURE-studien (Clopidogrel in unstable angina to prevent recurrent events) ble ca. 12 500 koronarpatienter som brukte acetylsalisylsyre, randomisert til behandling med klopidogrel eller placebo i inntil ett år. Pasientene ble delt i tre grupper basert på den daglige dosen av acetylsalisylsyre: en lavdosegruppe (< 100 mg), en mellomdosegruppe (100 – 200 mg) og en høydosegruppe (> 200 mg).

Det kombinerte endepunktet hjertedød, myokardinfarkt og hjerneslag gikk i favør av klopidogrel i alle grupper. Høyere dose av acetylsalisylsyre medførte økt blødningsfare i både klopidogrelgruppen (hasardratio 1,9; 95 % KI 1,29 – 2,72) og placebogruppen (HR 1,6; 95 % KI 1,36 – 2,20), men det var ingen signifikant overhyppighet av blødninger forbundet med klopidogrel.

Kontorkirurgi mer risikofyllt enn dagkirurgi

I USA har det de siste årene vært en økning i kirurgisk aktivitet ved private kontorpraksiser. Denne form for kontorkirurgi er imidlertid mer risikofyllt for pasientene enn om inngrepene blir utført ved dagkirurgiske sentre (Arch Surg 2003; 138: 991 – 5). Det viser en analyse av alle kirurgiske feil og uhell rapportert i delstaten Florida i 2000 – 02.

Hyppigheten av feil og uhell var 66 per 100 000 inngrep utført i kontorpraksiser sammenliknet med 5,3 per 100 000 inngrep ved dagkirurgiske sentre. Kirurgirelatert dødelighet oppgis til henholdsvis 9,2 og 0,78 tilfeller per 100 000 inngrep, og relativ

risiko for skade eller død er oppgitt til 12,4 (95 % KI 9,5 – 16,2) versus 11,8 (95 % KI 5,8 – 24,1).

Dataene omfattet kosmetisk, gynekologisk, generell, otolaryngologisk og endoskopisk kirurgi samt radiologisk veiledet leverbiopsi. Forfatterne estimerer at risikoen for alvorlige feil og uhell er tidoblet i private kirurgiske praksiser i USA.

Publisert: 20. november 2003. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.